

izvirni znanstveni članek
prejeto: 2010-04-13

UDK 75.034(497.571)

OLTARNA SLIKA FRANCESCA PAVONE ZA CERKEV SV. TROJICE V ČEPIČU

Alessandro QUINZI

Pokrajinski muzeji v Gorici, IT-34170 Gorica, Borgo Castello 13

e-mail: alessandro.quinzi@provincia.gorizia.it

IZVLEČEK

V članku je objavljena doslej prezrta slika Poveličanja sv. Frančiška Paolskega iz cerkve Sv. Trojice v Čepiču. Na podlagi stilnih primerjav s slikami, ki se hranijo na Goriškem, jo avtor pripiše Francescu Pavoni (1692–1773). Prisotnost Pavone lahko uokvirimo v odnose, ki so v 18. stoletju povezovali Pazinsko in Goriško grofijo oz. Pičensko škofijo in Goriško nadškofijo. Za pičensko stolnico naj bi škof Bonifacij Cecotti, po rodu iz Gorice, naročil oltarno sliko Sv. Janeza krstnika med sv. Vincencem Ferrerskim in sv. Frančiškom Paolskim, kot možen naročnik platna iz Čepića pa velja Henrik knez Auersperg.

Ključne besede: Istra, Pičen, Čepić, Gorica, slikarstvo, Francesco Pavona, Bonifacij Cecotti, Henrik Auersperg

UNA PALA D'ALTARE DI FRANCESCO PAVONA PER LA CHIESA DELLA SS. TRINITÀ A ČEPIĆ

SINTESI

Nell'articolo è pubblicata l'inedita pala d'altare della Gloria di san Francesco da Paola conservata nella chiesa della SS. Trinità a Čepić. Sulla base dei confronti con i dipinti conservati nel Goriziano, l'opera viene qui attribuita a Francesco Pavona (1692–1773). La presenza del pittore va ricondotta nel contesto dei rapporti che nel corso del Settecento legavano la Contea di Pisino e quella di Gorizia, da un lato, e la Diocesi di Pedena con l'Arcidiocesi di Gorizia, dall'altro. Per il duomo di Pedena il vescovo Bonifacio Cecotti, nativo di Gorizia, ha commissionato la pala con San Giovanni Battista, San Vincenzo Ferrer e San Francesco da Paola, mentre il committente del dipinto di Čepić va individuato nel duca Enrico Auersperg.

Parole chiave: Istria, Pedena, Čepić, Gorizia, pittura, Francesco Pavona, Bonifacio Cecotti, Enrico Auersperg

V 19. stoletju na novo zgrajena cerkev sv. Trojice v Čepiču,¹ v dolini reke Raše, hrani del opreme svoje predhodnice, ki je posredno izpričana z ustanovitvijo župnije vsaj leta 1606 (Bartolić, Grah, 1999, 63).² Tako izvirajo iz 18. stoletja tudi trije oltarji, od katerih lahko dva, velikega in enega stranskega, z gotovostjo datiramo na podlagi napisov, ki sta vklesana na predeli nad oltarno mizo. Veliki oltar je bil postavljen leta 1779, ko je župnikoval Nikolaj Grabrič: ERECTUM : MDCCCLXXIX : SVB PAROCHO : NICL. GRABRICH.³ Ob priliki novogradnje je bil v oltarno menzo naknadno vstavljen tudi del nagrobne plošče iz leta 1715, ki mora prav tako izhajati iz starejše cerkve: [CORPO]RA SACERDOTVM / [DEFVN]CTA ANNO DNI / MDCCXV. Osem let prej so s sredstvi župnika Ančiča postavili stranski oltar, ki je danes nameščen v ladji a pars *Epistolae*: PAROCHO ANCICH / PROPRIIS SVMPTIBVS / HOC ALT. FIERI CVRAVIT / ANNO DNI 1707. Temu nasproti stoji še tretji oltar, ki nas tokrat zanima natančneje, saj je edini ohranil sočasno in doslej prezrto sliko *Poveljčanja sv. Frančiška Paolskega* (glej sliko 1).⁴ Platno lahko pripišemo čopiču Francesca Pavone (Videm 1692 – Benetke 1773),⁵ slikarju, ki se je uveljavil z deli v tehniki pastela, po vzoru slavne benečanke Rosalbe Carrieria. Pavona se je odlikoval v slikanju verskih motivov, namenjenih javni ali zasebni pobožnosti, zaželen in cenjen pa je bil tudi kot portretist, tako da je v svojem življenju prepotoval Italijo in Evropo. Desetletje pred odhodom v Dresden, kjer je izpričan leta 1753, naj bi živel v Benetkah, in v tem času naj bi nastala večina slik, ki so se ohranile v Furlaniji, na Goriškem in v Istri, na kar kaže tudi v tem članku predstavljena oltarna slika.

Na njej zavzema osrednjo vlogo dokolensko upodobljeni lik sv. Frančiška Paolskega, ustanovitelja reda najmanjših bratov, ki se na oblakih dviga v ožarjeno nebo. Osivelega, nekoliko plešastega in bradatega svetnika prepoznamo po rjavi meniški kuti in predvsem po geslu CHARITAS, ki je z zlatorumenimi črkami izpisano na prosojnem svetlobnem žarku in se ulega čez svet-

nikove prsi.⁶ Na oblakih pod sv. Frančiškom klečita dva mlajša bradata svetnika, ki se zaenkrat izmikata točnejši opredelitvi: oba imata v rokah mučeniško palmo, desni s kolenom podpira tudi težko knjigo.⁷ V spodnjem levem kotu lahko med ognjenimi zubli opazimo še dve glavi, ki se z vic s prosečimi pogledi ozirata v nebo. Kljub temu, da sta glavi komaj vidni, ker ju preseka okvir, ni nobenega dvoma o tem, da je bila slika naročena ravno za ta oltar, s katerim tvori homogeno celoto.

Čepičkemu platnu najdemo najbližje vzporednice med deli, ki so na Goriškem pripisana Francescu Pavoni (Šerbelj, 2002, 29–30, 24–32, 201–202). Kompozicijsko gre za nekoliko poenostavljen odvod oltarne slike *Sv. Miklavž med sv. Antonom Puščavnikom in sv. Florijanom* (glej sliko 2) iz župnijske cerkve Marijinega vnebovzvetja v kraju Romans d'Isonzo, kjer so tudi zaradi večjih dimenzij platna⁸ vse svetniške in angelske figure celopostavne. V navedeni primerjavi istrsko delo učinkuje manj razkošno, kar lahko po eni strani pripišemo sami ikonografiji oz. nastopajočim svetnikom, med katerimi nimamo visokih prelatoev ne plemičev, kot sta sv. Miklavž ali sv. Florijan, ki nosita bogato vezene plašče ali bleščeče oklepe. Po drugi morda skromnejšemu naročilu, na kar bi kazala preprosta uprizoritev. Povsem primerljivi so svetlobni in barvni kontrasti, ki jih na obeh platnih ustvarjajo žarki, ko prodirajo med gmoto oblakov, in enak je posluš, ki ga ima slikar za opisovanje predmetov in slikovitih nadrobnosti, kot so vzcvetele poljske rože in zaprta knjiga v Romansu, katerim v Čepiču lahko vzporedimo knjigo, ki se je pod lastno težo zalomila čez koleno desnega svetnika. Pravzaprav je ravno ta figura slikarsko najbolj posrečena: svetloba, ki bije na koleno, živo drsi po robovih in listih knjige, se mehko prelije na rožnat rokav obleke in končno na svetnikov obraz, ki je izrisan v polnem profilu na sivomodrem siju avreole.

Pavonovo avtografijo lahko podkrepimo z likom sv. Frančiška Paolskega, ki ga lahko postavimo ob bok zrcalno obrnjenemu *Sv. Filipu Neriju* v Pokrajinskih mu-

1 V spomin na novogradnjo je v zakristiji vzdana napisna plošča: ÆDIFICATA SUMTIBUS ÆCCLESIAE ET COMUNITATIS / RESIDENTE EXC.^{MO} ET REV.^{MO} EPI.^{PO} TERGESTINO / ET IUSTINAPOLITANO BARTHOLOMÆO LEGAT / ET / ANTONIO NEŽIČ PAROCHO CURAM ANIMARUM GERENTE / MDCCCLXXII. Za dokumentacijo tega in ostalih v besedilu citiranih napisov se zahvaljujem kolegu Ediju Gardini.

2 Enoladijska cerkvica z zvonikom na preslico je upodobljena tudi na veduti Čepiča v Valvasorjevem albumu *Topographia Ducatus Carnioliae modernae* iz leta 1679 (Valvasor, 1970, 308). V vojni, ki se je razvnela med Habsburžani in Benečani v letih 1615–17, so čete pomorske republike leta 1616 zažgale istrsko vas (De Franceschi, 1964, 93).

3 Z župnikom Nikolajem Grabričem smemo povezati kiparski okras oltarja, saj ob sv. Jožefu nastopa ravno sv. Miklavž.

4 Slika (101 x 165 cm) je prvič brez navedbe avtorja objavil Batelja (2007, 96).

5 Za slikarjev profil glej Precerutti Garberi (1962), Pallucchini (1994, 280–285) in Šerbelj (2002, 29–30, 201–202), z navedeno starejšo literaturo. Za Palluchinija je naše vedenje o tem slikarju »pomanjkljivo in netočno«, medtem ko Šerbelj opozarja, da imamo na Goriškem opravka z »delavniškim izročilom oz. posnemovalcem Pavonovega slikarstva.« Vsekakor moramo računati z obstojem komaj poznanega sorodnika Antonia Pavone, ki je že v virih 18. stoletja izpričan v mestih, kjer je deloval Francesco (Precerutti Garberi, 1962, 132; Cossar, 1948, 224).

6 Za ikonografijo sv. Frančiška Paolskega gl. Schütz, 1974.

7 Morda sta sv. Janez in sv. Pavel, zavetnika proti vremenskim ujmam.

8 Slika meri 115 x 255 cm.

Sl. 1: Francesco Pavona: Povelicanje sv. Frančiška Paolskega, cerkev Sv. Trojice, Čepič (foto: C. Sclauzero, Gorica).

Fig. 1: Francesco Pavona: Glory of Saint Francis of Paola, Church of the Holy Trinity, Čepič (photo: C. Sclauzero, Gorizia).

zejih v Gorici (glej sliko 3) (Šerbelj, 2002, 30, 108)⁹ ali mlajšemu sv. Janezu Nepomuku, ki nastopa na oltarni sliki *Karmelske Matere Božje* iz stolnice v Gradišču ob Soči (glej sliko 4) (Antonello, 2000, 229). Zadržana patetika, ki jo izražajo v nebo zamaknjeni pogledi, se kaže tudi v čustveni igri rok. Gesta levega svetnika, ki z dvema prstoma lahko oklepa palmovo vejo, spominja na podobno izpostavljanje mučeniškega atributa pri sv. Florijanu iz Romansa, v svoji teatralnosti jo lahko vzpo-

Sl. 2: Francesco Pavona: Sv. Miklavž med sv. Antonom opatom in sv. Florijanom, cerkev Marijinega vnebovzetja, Romans d'Isonzo (foto: C. Sclauzero, Gorica).

Fig. 2: Francesco Pavona: Saint Nicholas between Anthony the Great and Saint Florian, Church of S. Maria Assunta, Romans d'Isonzo (photo: C. Sclauzero, Gorizia).

redimo tudi z držami rok Sv. Tereze Avilske¹⁰ (glej sliko 4) in Sv. Lucije v Pokrajinskih muzejih, kjer kretnje bistveno sooblikujejo končni efekt slike.

⁹ Glede ikonografije Delneri (2007a) meni, da svetnik nima atributov, ki bi bili značilni za sv. Filipa Nerija, in zato ohranja staro identifikacijo svetnika kot sv. Lovrenca. Da gre pri sliki Pokrajinskih muzejev ravno za sv. Filipa Nerija, je dovolj zgovorna primerjava s kanonično upodobitvijo Guida Renija v rimski cerkvi Santa Maria in Vallicella iz leta 1614 (Strinati, 1995).

¹⁰ Tudi v tem primeru Delneri (2007b) vztraja pri napačni ikonografiji in svetnico opredeljuje kot sv. Klaro Asiško (prim. Šerbelj, 2002, 114–115). Slike sv. Filipa Nerija, sv. Tereze Avilske in sv. Lucije imajo enake mere, in sicer: 33 x 42 cm.

Sl. 3: Francesco Pavona: Sv. Filip Neri (Pokrajinski muzeji v Gorici; foto: C. Sclauzero, Gorica)

Fig. 3: Francesco Pavona: Saint Philip Romolo Neri (Provincial Museums of Gorizia, photo: C. Sclauzero, Gorizia).

Navedene primerjave nam nudijo tudi časovne koordinate, v katere lahko umestimo nastanek istrske oltarne slike. Platno iz Romansa je edino datirano, sicer na notranjem okviru, v leto 1749, medtem ko se pred polovico 18. stoletja običajno datira vrsta petih svetniških portretov v pastelu v Pokrajinskih muzejih v Gorici, slike iz zbirke družine Lantieri, ravno tako v pastelu, in dva oljna portreta dominikanskih svetnikov, ki izhajata iz nekdanjega samostana sv. Leopolda v Krminu. Vsa ta dela predstavljajo tisti kvalitetno in slogovno zaokrožen korpus, ki je osnova za ostale atribucije Pavoni oz. njegovemu krogu in naj bi nastal pred že omenjenim slikarjevim odhodom v Dresden.

Na tem mestu moramo opozoriti še na oltarno sliko *Sv. Janez Krstnik med sv. Vincencem Ferrerskim in sv. Frančiškom Paolskim*, ki je prvotno krasila oltar sv. Janeza Krstnika v pičenski stolnici in jo je Ferdinand Šerbelj pritegnil v širši krog del, ki spominjajo na Pa-

Sl. 4: Francesco Pavona: Sv. Tereza Avilska (Pokrajinski muzeji v Gorici, foto: C. Sclauzero, Gorica.)

Fig. 4: Francesco Pavona: Saint Teresa of Avila (Provincial Museums of Gorizia, photo: C. Sclauzero, Gorizia).

vono (Šerbelj, 2002, 202).¹¹ Platno, ki je trenutno v restavriranju, je moralo nastati med letoma 1754 in 1765 na pobudo Ivana Jožefa Bonifacija Cecottija (1697–1765), frančiškana iz pazinskega samostana, po rodu iz Gorice, ki je bil leta 1741 imenovan za pičenskega škofa (Grah, 1980, 12; Dolinar, 1990). Cecottiju je leta 1754 cesarica Marija Terezija nakazala letno rento v višini 300 goldinarjev, iz katere je dal povečati stolno cerkev s postavitvijo šestih stranskih kapel. Pri tem je dal obnoviti tudi štiri oltarje, med katerimi ravno oltar sv. Janeza Krstnika,¹² pred katerim je pokopan (De Franceschi, 1964, 344).

Juraj Batelja, ki je sv. Frančiška Paolskega pomotoma zamenjal za sv. Pavla Puščavnika,¹³ je domneval, da čepičko platno izhaja iz leta 1782 razpuščenega pavlinskega samostana sv. Marije na Čepičkem jezeru.¹⁴ Vse kaže, da ni tako, in da sta morala oltar in slika nastati izrecno za potrebe cerkve sv. Trojice. Če so k izbiri

¹¹ Višnja Bralić je sliko pripisala anonimnemu beneškemu mojstru in jo datirala v leta 1755–75 (Bralić, Kudiš Burić, 2006, 306–307).

¹² Ostali štiri oltarji so bili posvečeni Roženski Materi Božji, sv. Antonu Padovanskemu in zavetnikoma sv. Niceforju mučencu in sv. Niceforju škofu (Grah, 1980, 12).

¹³ Za ikonografijo sv. Pavla Puščavnika gl. Weigert, 1976.

¹⁴ Batelja, 2007, 96–97. Pozlačene lesene oltarje naj bi prenesli v cerkev v Kršan (De Franceschi, 1899, 197).

slikarja Pavone najbrž botrovala cerkvene povezave, saj je bila župnija del pičenske škofije, ki je bila od leta 1752 do 1788 priključena h goriški nadškofiji, moramo konkretnega naročnika iskati v političnoupornem okolju Pazinske grofije. Čepić je bil namreč vključen v gospostvo Kožljak (Waxenstein), s sedežem v Belaju, ki je bilo vse od leta 1701 do konca druge svetovne vojne alodialna posest knezov Auerspergov.¹⁵ Kot možen naročnik slike se zato ponuja Henrik knez Auersperg (1697–1783), ki je svoje zanimanje za istrski fidejkomis izkazal še leto pred smrtjo, ko je odkupil posesti in poslopje zgoraj omenjenega samostana na Čepičkem jezzeru (De Franceschi, 1899, 197). Ob pomanjkanju drugega dokumentarnega gradiva govori v prid tej domnevi ravno ikonografija oltarne slike s poveljanjem sv. Frančiška Paolskega, saj je bil knez Auersperg vpisan v

krstno knjigo kot "Heinrich Gregor Josef Johann Baptist Franz von Paula" (Preinfalk, 2005a, 444). Ob tem ne gre prezreti niti dejstva, da je plemič leta 1726 drugič stopil v zakonski stan, in sicer s Frančiško grofico Trautson - Falkenstein (1708–1761), ki jo je beneško vzgojeni slikar portretiral v obleki frančiškanske tretjerednice (Preinfalk, 2005a, 245, sl. 266).

Cerkveni in političnouporni okviri, ki so v 18. stoletju povezovali Goriško in Pazinsko grofijo znotraj habsburške monarhije,¹⁶ so nudili tisto osnovo, na kateri sta dozoreli naročili za oltarne slike v Pičnu in Čepiču. Od nadaljnjih raziskav župnijskega arhiva¹⁷ si lahko obetamo novega gradiva za osvetlitev pomena cerkve sv. Trojice in morda novih opornih točk za študij Francesca Pavone in njemu pripisanih del.

AN ALTARPIECE BY FRANCESCO PAVONA FOR THE CHURCH OF THE HOLY TRINITY IN ČEPIĆ

Alessandro QUINZI

Provincial Museums of Gorizia, IT-34170 Gorizia, Borgo Castello 13

e-mail: alessandro.quinzi@provincia.gorizia.it

SUMMARY

This article presents a previously unpublished altarpiece depicting the Glory of Saint Francis of Paola, preserved at the side-altar a pars Evangelii in the nave of the Church of the Holy Trinity in Čepić (Cepich), a small village in the Arsa Valley in Croatia. The painting, together with the altar, must have been part of the 18th century furnishings of the church which was first documented in 1606 and reconstructed to its present form in 1872. Dating back to the 18th century are also the high altar (1779) – which was erected at the time of the parish priest Nicolò Grabrich and which in its mensa still retains part of a tombstone from 1715 – and the other side-altar, erected by the parish priest Ancich at his own expense (1707). The Glory of Saint Francis of Paola displays unequivocal stylistic and compositional similarities with the Gorizia works attributed to Francesco Pavona (1692–1773). For exemplifying purposes, an altarpiece depicting Saint Nicholas, Anthony the Great and Saint Florian from Romans d'Isonzo (dated 1749) is examined, as well as two small pastel portraits of Saint Philip Romolo Neri and Saint Teresa of Avila, dating from the first half of the century and preserved at the Provincial Museums of Gorizia. The Istrian altarpiece from Čepić should most likely also be dated back to this time period. In the Pedena (Pićan) Cathedral there is another painting that seems to be close in style to Pavona, portraying John the Baptist, Saint Vincent Ferrer and Saint Francis of Paola. The altarpiece was commissioned by Gorizia-born Bishop Bonifacio Cecotti (1697–1765), who ascended the episcopal throne in 1741. With the help of an annual revenue of 300 German guildens granted to him by Empress Maria Theresa of Austria in 1754, Cecotti was able to enlarge the church and renovate its four side-altars. Among these there is also the side-altar dedicated to John the Baptist and the recipient of the above-mentioned painting. In front of this altar is also the recumbent tomb of the prelate. Incidentally, it should be noted that the Pedena bishopric would be a suffragan of the archbishopric of Gorizia from 1752 onwards. Although the ecclesiastical ties thus seem to have favoured the relationship between the Habsburg Istria and the Gorizia region, the commissioner of the

15 Preinfalk, 2005b, 93. Ostali zaselki gospostva so bili Kožljak, Gradinje, Paz, Jesenovik, Malakrasa, Nova vas, Šušnjevec, Brdo, Letaj in Grobnik.

16 V drugi polovici 18. stoletja sta kar dva Auersperga, ki sta sicer pripadala kranjski in ne knežji liniji, vodila Goriško oz. Goriško-gradišćansko glavarstvo: grof Henrik (1721–1793) v letih 1755–56 in 1765–1773 ter grof Marija Jožef (1723–1805) v letih 1757–58 in 1763–65 (Morelli di Schönfeld, 2003, 63–65; Della Bona, 2003, 176; Preinfalk, 2005a, 444, 488).

17 Ta naj bi hranil dokumente od leta 1728 (Bartolić, Grah, 1999, 63).

painting from Čepić should be looked for in secular circles. The village was, in fact, part of the seignory of Waxenstein (Koželjak), which was an allodial fief of the ducal branch of the Auerspergs. During the period in question, the holder of the benefit was Prince Henry of Auersperg (1697–1783), the likely commissioner of the altarpiece. Probatory of this thesis, in the absence of other documents, is the iconography of the very altarpiece with the Glory of Saint Francis of Paola: the Prince had been christened as "Heinrich Gregor Josef Johann Baptist Franz von Paula" and in 1726 had got married for a second time to the Baroness Francesca Trautson-Falkenstein (1708–1761), of whom there exists a portrait depicting her as a Franciscan Tertiary. Additional research in the parochial archives of Čepić could shed new light on the church as well as on Pavona and his work.

Key words: Istria, Pedena (Pićan), Čepić, Gorizia, painting, Francesco Pavona, Bonifacio Cecotti, Henry of Auersperg

LITERATURA

Antonello, A. (ur.) (2000): Il genio delle Alpi. Capolavori pittorici del rococò europeo. Tavagnacco, Arti grafiche friulane.

Bartolić, M., Grah, I. (ur.) (1999): Crkva u Istri: osobe, mjesta i drugi podaci Porečke i Pulske biskupije. Pazin, Istarsko književno društvo "Juraj Dobrila".

Batelj, J. (2007): Baština svetoga Augustina u Istri. Zagreb, Postulatura blaženog Alojzija Stepinca.

Bralić, V., Kudiš Burić, N. (2006): Slikarska baština Istre. Djela štafelajnog slikarstva od 15. do 18. stoljeća na području Porečko-pulske biskupije. Zagreb – Rovinj, Institut za povijest umjetnosti – Centar za povijesna istraživanja/Centro di ricerche storiche.

Cossar, R. M. (1948): Storia dell'arte e dell'artigianato in Gorizia. Pordenone, Arti grafiche f.lli Cosarini.

De Franceschi, C. (1899): I castelli della val d'Arsa. Ricerche storiche. Atti e memorie della Società Istriana di archeologia e storia patria, 15. Venezia, 152–197.

De Franceschi, C. (1964): Storia documentata della Contea di Pisino. Venezia, Società Istriana di archeologia e storia patria.

Della Bona, G. (2003): Osservazioni ed aggiunte sopra alcuni passi dell'Istoria della Contea di Gorizia (1865). V: Morelli di Schönfeld, C.: Istoria della Contea di Gorizia (1855–1865), 4. Faksimilirana izdaja. Mariano del Friuli, Edizioni della Laguna.

Delneri, A. (2007a): Francesco Pavona. San Lorenzo. V: Delneri, A., Sgubin, R. (ur.): La pinacoteca dei musei provinciali di Gorizia. Vicenza, Terra ferma, 64–65.

Delneri, A. (2007b): Francesco Pavona. Santa Chiara. V: Delneri, A., Sgubin, R. (ur.): La pinacoteca dei musei provinciali di Gorizia. Vicenza, Terra ferma, 66–67.

Dolinar, F. M. (1990): Cecotti (Ceccotti) Bonifatius OFM. V: Gatz, E. (ur.): Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches: 1648 bis 1803. Ein biographisches Lexicon. Berlin, Duncker und Humblot, 60.

Grah, I. (1980): Izvještaji pićanskih biskupa svetoj stolici (1589–1780). Croatica Christiana periodica, 4, 1980, 6. Zagreb, 1–25.

Morelli di Schönfeld, C. (2003): Istoria della Contea di Gorizia (1855–1865), I–III. Faksimilirana izdaja. Mariano del Friuli, Edizioni della Laguna.

Pallucchini, R. (1994): La pittura nel Veneto. Il Settecento, 1. Milano, Electa.

Precerutti Garberi, M. (1962): Profilo di Francesco Pavona. Commentari, 1. Roma, 128–144.

Preinfalk, M. (2005a): Auerspergi. Po sledih mogočnega tura. Ljubljana, Založba ZRC – Zgodovinski inštitut Milka Kosa.

Preinfalk, M. (2005b): Auerspergi in njihove povezave s Hrvaško. Povijesni prilozi, 29. Zagreb, 79–99.

Schütz, L. (1974): Franz von Paula. V: Braunfels, W. (ur.): Lexikon der christlichen Ikonographie. Ikonographie der Heiligen, 6. Rom – Freiburg – Basel – Wien, Herder, 320–321.

Strinati, C. (ur.) (1995): La regola e la fama: san Filippo Neri e l'arte. Milano, Electa.

Šerbelj, F. (2002): Baročno slikarstvo na Goriškem. Ljubljana, Narodna galerija.

Valvasor, J. V. (1970): Topographia Ducatus Carnioliae modernae (1679). Faksimilirana izdaja. Ljubljana – München, Cankarjeva založba – R. Trofenik.

Weigert, C. (1976): Paulus von Theben. V: Braunfels, W. (ur.): Lexikon der christlichen Ikonographie. Ikonographie der Heiligen, 8. Rom – Freiburg – Basel – Wien, Herder, 149–151.